

การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

The Development of a Student Support System of Secondary Schools Using Participatory Action Research

ธงชาติ วงษ์สุวรรณ¹, พฤทธิ ศรีบริวรรณพิทักษ์²

Thongchart Wongsawan¹, Pruet Siribanpitak²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนาโดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยดำเนินการที่โรงเรียนวัดราชาธิวาส โรงเรียนบางกะปิ และโรงเรียนวัดอินทาราม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ในปีการศึกษา 2551-2552 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง ขั้นตอนการวิจัยมี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขั้นที่ 2 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ

¹ นิสิตปริญญาเอก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

¹ Ph.D. Candidate in Doctoral Student of Faculty of Education, Chulalongkorn University

² Associate Professor, Faculty of Education, Chulalongkorn University

* Financial support received from 90th Year Chulalongkorn Scholarship

** Corresponding author, Email: pruet.s@chula.ac.th

นักเรียน ชั้นที่ 3 การทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ชั้นที่ 5 การทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบที่ 2 และชั้นที่ 6 การประเมินและปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบที่ 2 และชั้นที่ 4 การประเมินและปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการดำเนินการวิจัยผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการในทุกขั้นตอน

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม” (PSSS) ประกอบด้วยระบบย่อย 4 ระบบ ได้แก่ ระบบวางแผน (plan) ระบบปฏิบัติการ (act) ระบบตรวจสอบ (observe) และระบบสะท้อนผล (reflect) ทุกระบบมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นตรวจสอบ และขั้นสะท้อนผล

2. ผลการทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม พบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ของระบบ ตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่าย ซึ่งทำให้เกิดการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา นักเรียน ภายใต้การมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง เป็นที่ยอมรับ เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย ด้านความเหมาะสม พัฒนาระบบโดยให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นหลัก ดำเนินการด้วยความรับผิดชอบและมีจรรยาบรรณ ด้านความถูกต้องน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับความสำคัญและจำเป็นของระบบ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน ด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้งด้านนักเรียน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชน ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคม และอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ครูผู้สอนนำผลการดำเนินงานไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนนำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนไปใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน หลักสูตร และคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนได้รับการยอมรับการสนับสนุน และการร่วมมือจาก ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ : การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The purpose of this research was to develop the school counseling student system by action research participatory. The research method used was a research and development by applying a methodology of participatory action research, which was conducted at Wat Rachathivas School, Bangkapi School and Wat Intharam School, Educational Service Area office 1, 2 and 3 respectively during years 2008-2009. Groups involved in the research were administrators, teachers, students, and parents. Research phase has 4 steps, step 1 Study actual situation, problem, and the need of the student support system, step 2 System development assistance to students, step 3 Trial student counseling system in Cycle 1, step 4 Evaluation and improvement of counseling students in Cycle 1, step 5 Trial student counseling system in Cycle 2, and step 6 Evaluation and improvement of counseling students in Cycle 2. To conduct research, stakeholders involved in the operation at all stages.

The results were as follows.

1. The student support system which was developed in secondary schools called "The Participative Student Support System" The system composed of four subsystems; Plan, Act, Observe, and Reflect. Each subsystem also composed of four steps called Plan, Act, Observe, and Reflect.

2. The results of system implementation showed that; the system utility meet the needs of all parties, which assist to promote development and prevent problem of students. Under the participation of individuals involved in the possibility of application is acceptable, appropriate for the operation of parties. The appropriate, developed by the stakeholders involved in every step, interests of students mainly, conducted responsibly and ethically. The accuracy and reliability consist in the importance and necessity of system. Indicators and tools consistent with the implementation process of the system. Variety of tools to be fully and determining

the roles of agencies and personnel that clearly. The result to all parties, all parties were satisfied with participating in the development of students, which cause changes in the way that students, teachers, parents and community. Of counseling students, students know themselves. Can adapt, have social skill and the society was very happy. Teachers use the results of operations to develop learning. School administrations use the students basic information to define guidelines for student development, programs and quality management education. School recognized the support and cooperation of parents, communities and related organization.

Keywords : student support system, action research participatory

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 43 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...และมาตรา 81 ระบุว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการศึกษา, 2543:1) สาระในรัฐธรรมนูญดังกล่าว นำไปสู่การจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อการปฏิรูปการศึกษาของชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่ง

ชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดสาระสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียน ในหมวด 1 มาตรา 6 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และในหมวด 4 มาตรา 22 (4) และ (6) ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ว่า ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งยังมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยผ่านกระบวนการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา (กรมสุขภาพจิต, 2546:1) ในการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว โรงเรียนสามารถกระทำได้โดยใช้ “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยผ่านกระบวนการประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนจากโรงเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2546:7) สำหรับกระบวนการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี 5 องค์ประกอบ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การ

ป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ (กรมสุขภาพจิต, 2546:11)

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันอยู่ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ซึ่งถือว่าเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ทุกองค์กรต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ค่านิยม สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี และอื่นๆ ผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลในทางบวกที่ทำให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน อย่างไรก็ตามจะส่งผลในทางลบด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งก่อให้เกิดวิกฤติทางสังคม เช่น การใช้แรงงานเด็ก การล่องละเมิดทางเพศ ภัยจากสารเสพติด การแก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง ปัญหาจากความเครียด ความวิตกกังวล การแตกแยกของครอบครัวและสังคม เป็นต้น

โรงเรียนมัธยมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกโรงเรียนได้ตระหนักในปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำและดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับนักเรียน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมายังขาดประสิทธิภาพ จะเห็นได้จากการสำรวจ

ข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ครอบครัวของนักเรียนจำนวนมากหย่าร้าง ครอบครัวส่วนใหญ่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ นักเรียนหลายคนมาจากต่างจังหวัดและพักอาศัยอยู่กับญาติ นักเรียนหลายคนมีความเสี่ยงในเรื่องยาเสพติด และเป็นแหล่งมั่วสุมในการเล่นเกมส์และการพนัน เป็นต้น ในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น ครูที่ปรึกษา หัวหน้าระดับ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ซึ่งบุคคลดังกล่าวมีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าสถานศึกษา ได้ตระหนักเห็นถึงปัญหาและความสำคัญในภาระหน้าที่ จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) ทั้งนี้จะนำผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ คาดว่าจะสามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ตรงตามสภาพปัญหา และความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. เพื่อประเมินและปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ใช้เป็นกลุ่มเป้าหมายสำหรับกรณีศึกษาในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดราชาธิวาส โรงเรียนบางกะปิและโรงเรียนวัดอินทาราม ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1, 2 และ 3 ตามลำดับ
2. ในการศึกษาค้นครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล หัวหน้าระดับชั้น รองหัวหน้าระดับชั้น ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษานักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง

3. ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบของการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยนำระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) ซึ่งแบ่งออกเป็นระบบย่อยๆ 4 ระบบ คือ ระบบวางแผน (plan) ระบบปฏิบัติการ (act) ระบบติดตามตรวจสอบ (observe) และระบบสะท้อนผลปรับปรุง (reflect) ไปประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 รอบ คือ R1D1, R2D2 และ R3D3

4. ระยะเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โดยแบ่งช่วงของการพัฒนาออกเป็น 3 รอบ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัย 3 รอบ คือ R1D1, R2D2 และ R3D3 โดยแบ่งขั้นตอนของการวิจัยออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน

ปัญหา และความต้องการของการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (R1) การศึกษาในขั้นนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อจะนำมาสร้างระบบให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 2 การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (D1) เป็นการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 โดยนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มากำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งกำหนดองค์ประกอบของระบบภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้า/รองระดับชั้น ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครอง

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบที่ 1 (R2) โดยนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปดำเนินการในสภาพการณ์จริงกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบที่ 1 (D2) การดำเนินการขั้นนี้เป็นการประเมิน ผลหลังจากนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปทดลองใช้ในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อ

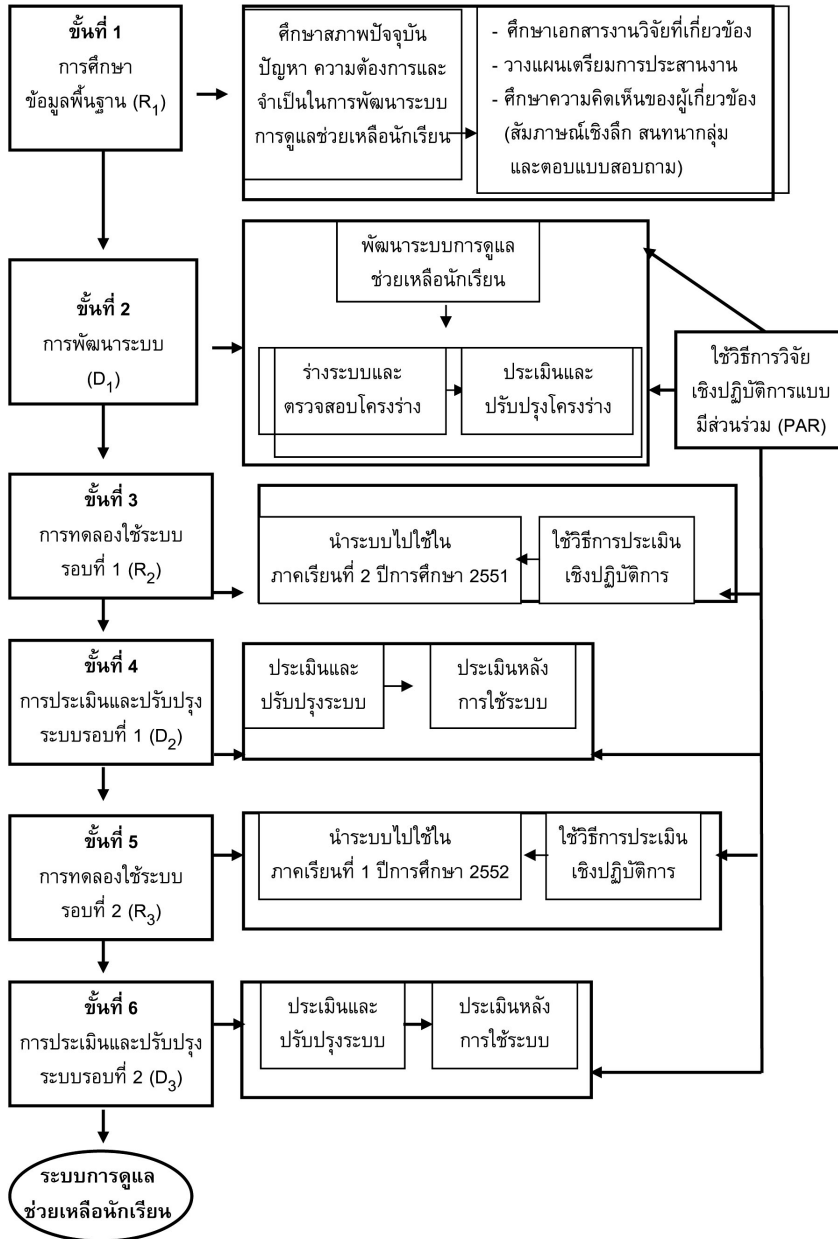

รวบรวมข้อเสนอแนะต่างๆ สำหรับนำไปใช้ปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ของระบบในส่วนที่ยังพบข้อบกพร่อง

ขั้นที่ 5 การทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบที่ 2 (R3) การดำเนินงานในขั้นนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับการทดลองในขั้นที่ 3 โดยนำข้อบกพร่องในรอบที่ผ่านมาดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ขั้นที่ 6 การประเมินผลและปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบที่ 2 (D3) การดำเนินการขั้นนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับการทดลองในขั้นที่ 4 โดยนำข้อเสนอแนะต่างๆ ไปปรับปรุงองค์ประกอบของระบบเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การดำเนินการวิจัยทั้ง 6 ขั้น สรุปเป็นแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนในการวิจัยและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากการศึกษาสภาพปัจจุบันโดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนาระบบ การประเมินเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน โดยมุ่งหวังว่าผู้เรียนจะเติบโตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน ทั้งทางด้านสติปัญญา ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม และด้านการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม พร้อมด้วยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี โดยการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและความพร้อมของบุคลากรในโรงเรียน อีกทั้งจะต้องประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และหน่วยงานอื่นภายนอกอย่างใกล้ชิด เพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาศัยการจัดองค์ประกอบตามแนวคิดเชิงระบบในการมองภาพงานวิจัยให้ชัดเจนขึ้นโดยจัดในกรอบความคิดด้านปัจจัย (input) ซึ่งได้แก่ แนวทางการ

ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ตลอดจนบริบทของสถานศึกษา ด้านกระบวนการ (process) ได้แก่ การพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามระบบที่พัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิดการประเมินตามสภาพจริง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และมีการประเมินเชิงปฏิบัติการเป็นกลไกควบคุม (control) ผลผลิต (output) คือ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้น ส่วนข้อมูลป้อนกลับ (feedback) เป็นการตรวจสอบในแต่ละส่วน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา นอกจากนี้ยังได้ศึกษาผลลัพธ์ (outcomes) ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาระบบด้วย ซึ่งได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครู และผู้บริหาร รวมทั้งผู้ปกครอง โดยการ ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนาระบบ การประเมินเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบ การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบริบทของโรงเรียน

2. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ที่พัฒนาขึ้นมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า “ระบบการดูแลช่วย เหลือ
นักเรียนแบบมีส่วนร่วม” (Participative
Student Support System: PSSS) พัฒนา
โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารครูนักเรียน ผู้
ปกครองและชุมชน ประกอบ ด้วยระบบย่อย
ซึ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร 4 ระบบ
ได้แก่ ระบบวางแผน (plan) ระบบปฏิบัติการ
(act) ระบบตรวจสอบ (observe) และระบบ
สะท้อนผล (reflect) โดยในแต่ละระบบจะมี
ระบบย่อยใน 4 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน ดังนี้

2.1 ระบบวางแผนมีขั้นตอน
ในการดำเนินการประกอบด้วย ขั้นวางแผน
โดยการจัดประชุมชี้แจงผู้เกี่ยวข้อง แต่งตั้ง
คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ และร่วมกันกำหนด
บทบาทหน้าที่เพื่อให้กระบวนการดำเนินงาน
มีประสิทธิภาพ ขั้นปฏิบัติการ ผู้เกี่ยวข้องร่วม
กันศึกษาปัญหาของโรงเรียนกำหนดแนวทาง
ปฏิบัติการตรวจสอบ และการสะท้อนผลการ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยยึดกรอบการดำเนิน
งานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐานที่มี 5 ขั้นตอน คือ (1) การรู้จักนักเรียน
เป็นรายบุคคล (2) การคัดกรอง (3) การส่ง
เสริมและพัฒนา (4) การป้องกันและแก้ไข
ปัญหา และ (5) การส่งต่อกำหนดเครื่องมือที่

ใช้ในการปฏิบัติตรวจสอบ และประเมินผลการ
ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนด
ระยะเวลาในการปฏิบัติ ตรวจสอบ สะท้อนผล
และสรุปเป็นแผนปฏิบัติการ ขั้นตรวจสอบ
ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันตรวจสอบแผนปฏิบัติที่ร่วม
กันสร้างขึ้น โดยการประเมินความเหมาะสม
ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ขั้นสะท้อนผล
ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันนำผลที่ได้จากขั้นตรวจสอบ
มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ชัดเจนขึ้น
สามารถนำไปปฏิบัติได้

2.2 ระบบปฏิบัติการ มีขั้นตอน
ในการดำเนินการประกอบด้วย ขั้นวางแผน
ดำเนินการโดยผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้อง
ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครองและ
นักเรียนในการดำเนินงานตามระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน ครูทีมประสานและทีมทำ
ร่วมกันวิเคราะห์มาตรฐานระบบการดูแลช่วย
เหลือนักเรียน กำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์สร้าง
เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน ขั้นปฏิบัติ
การครูที่ปรึกษาปฏิบัติการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน ผู้เรียนดูแลแก้ไขพัฒนาตนเองและ
เพื่อนนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนดูแล
นักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้านและในชุมชน พร้อมกับ
ประสานความร่วมมือกับโรงเรียน เมื่อนักเรียน
มีปัญหา ขั้นตรวจสอบ ครูที่ปรึกษา ตรวจสอบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ปฏิบัติว่า เป็นไป
ตามแนวทางที่ร่วมกันกำหนดขึ้นหรือไม่

โดย ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ขั้นสะท้อนผลผู้เกี่ยวข้องร่วมกันทบทวนและปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

2.3 ระบบติดตามตรวจสอบ มีขั้นตอนในการดำเนินงานประกอบด้วย ขั้นวางแผนดำเนินการโดยจัดประชุมคณะกรรมการและผู้ที่เกี่ยวข้อง เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินขั้นปฏิบัติการ ดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติของครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ในขั้นปฏิบัติการใช้แบบประเมินที่สร้างขึ้นในขั้นตรวจสอบ กรรมการประเมิน ทบทวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ในขั้นสะท้อนผล ผู้เกี่ยวข้องนำผลในขั้นตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติ

2.4 ระบบสะท้อนผลปรับปรุง มีขั้นตอนในการดำเนินการประกอบด้วยขั้นวางแผนโดยการจัดประชุมคณะกรรมการและผู้ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้จากระบบติดตามตรวจสอบมาร่วมกันวางแผนปรับปรุงแก้ไขขั้นปฏิบัติการ ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อมูลที่ได้แล้วจัดทำเอกสารรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ขั้นตรวจสอบ คณะกรรมการร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมครบถ้วนในกระบวนการปรับปรุงและขั้น

สะท้อนผล ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันทบทวนปรับปรุงตามผลจากการตรวจสอบ

3. ผลการทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปผลได้ดังนี้

ในการทดลองใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในรอบที่ 1 พบว่า ผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยมีค่าสูงกว่าเกณฑ์เกือบทุกตัวชี้วัด และในการทดลองใช้ระบบในรอบที่ 2 พบว่า ผลการดำเนินงานมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ทุกตัวชี้วัด แสดงว่า ในการทดลองรอบที่ 2 ผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยภาพรวมพัฒนามากกว่าการทดลองใช้ระบบในรอบที่ 1 เมื่อพิจารณาผลการประเมิน ทบทวนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และประเมินประสิทธิผลของระบบ สรุปได้ดังนี้

3.1 ผลการประเมินทบทวนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามมาตรฐานระบบ ซึ่งมี 3 มาตรฐาน และ 14 ตัวชี้วัด พบว่า ผลการประเมินในด้านนักเรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยในรอบที่ 1 มีบางตัวชี้วัดไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องจึงได้พัฒนาในส่วนที่บกพร่องทำให้ผลจากการประเมินในรอบที่ 2 ผ่านเกณฑ์ทุกตัวชี้วัด

3.2 ผลการประเมินประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานซึ่งกำหนดโดย Stuffbeam

และคณะ (1981 อ้างอิงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545:178-180) โดยพิจารณาจากด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานจริง ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ และด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยจากการทดลองใช้รอบที่ 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าการทดลองใช้ในรอบที่ 1 เกือบทุกตัวชี้วัด นั่นแสดงว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ ผลเพิ่มมากขึ้นจากการดำเนินงานในรอบที่ 2

4. ผลการประเมินและปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผลจากการประเมินและปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในรอบที่ 1 และ 2 แล้วดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ส่งผลในด้านต่างๆ ต่อไปนี้

4.1 ด้านการใช้ประโยชน์ของระบบ ตอบสนองต่อความต้องการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งทำให้เกิดการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนได้รูปแบบกระบวนการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน ภายใต้การมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำไปพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แล้วรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปยังผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำผลไปใช้ประโยชน์

4.2 ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานจริง สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเป็นที่ยอมรับของผู้บริหาร ครูนักเรียนผู้ปกครอง และชุมชน ผลการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความคุ้มค่า

4.3 ด้านความเหมาะสม สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งพัฒนาระบบฯ โดยให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน พัฒนาระบบฯ โดยอาศัยการวิจัย เชิงปฏิบัติการ ดำเนินถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นหลักดำเนินการตามระบบฯ ด้วยความรับผิดชอบและมีจรรยาบรรณ

4.4 ด้านความถูกต้องน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับความสำคัญและจำเป็นของระบบฯ กระบวนการดำเนินงานตามระบบฯ แสดงด้วยแผนภาพที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย กำหนดตัวชี้วัดและเครื่องมือที่ใช้สอดคล้องกับกระบวนการดำเนินงานของระบบฯ เครื่องมือที่ใช้ในระบบฯ ถูกต้องหลากหลาย และครบ

ถ้วน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับระบบฯ ไว้ อย่างชัดเจน

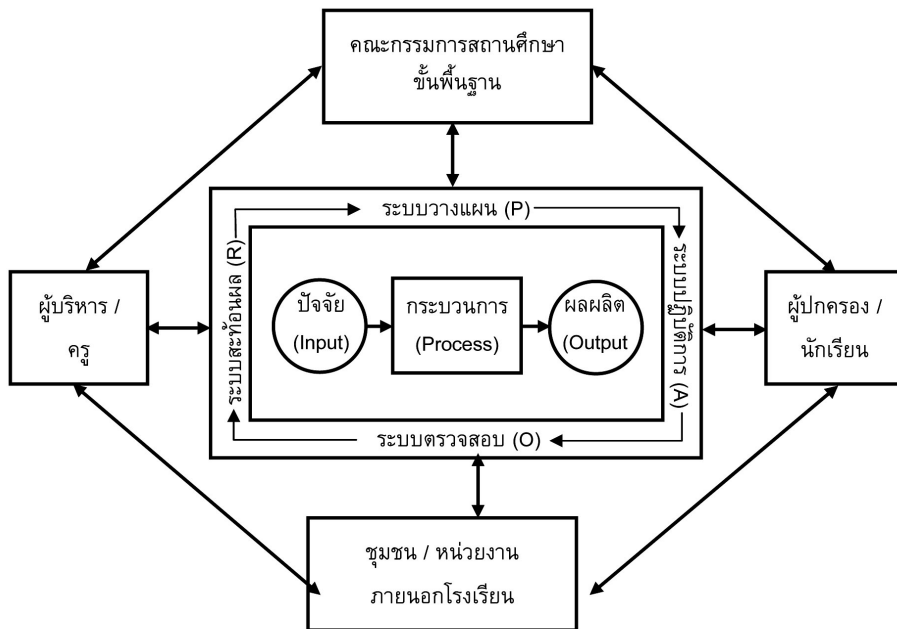
4.5 ด้านผลที่เกิดขึ้นกับ ผู้เกี่ยวข้อง

4.5.1 ด้านความพึงพอใจ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบฯ มีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงาน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ประเมินผู้เรียนในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้งด้านนักเรียน ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครองและชุมชน

4.5.2 ด้านการดูแลนักเรียน

นักเรียนได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ครูผู้สอนนำผลการดำเนินงานตามระบบฯ ไป พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนนำ ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนไปใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน หลักสูตร และคุณภาพการจัดการศึกษา นอกจากนี้ โรงเรียนได้รับการยอมรับการสนับสนุน และการร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยที่สรุปดังกล่าวสามารถสรุปเป็นแผนภาพระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนแบบมีส่วนร่วมได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการที่จะทำให้การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบความสำเร็จคือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ได้แก่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งจะเป็นก้าวแรกในการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นการตอบสนองการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข และตอบสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันสังคม ฯลฯ ในกระบวนการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวงจรในรอบที่ 1 มีปัญหามากเนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ต้องอาศัยความร่วมมือกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เมื่อมีการสะท้อนและปรับปรุงจึงทำให้การดำเนินการในรอบที่ 2 ราบรื่นขึ้นและดีขึ้นในรอบที่ 3 การเปลี่ยนแปลงที่

เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งใช้แนวทางการร่วม มือ (collaborative approach) ระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ที่มีส่วนได้เสีย (stakeholders) การสะท้อนผลเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ การใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเข้ามาอยู่ในกระบวนการวิจัยจะก่อให้เกิดผลดีหลายประการ เช่น

1.1 ทำให้วัตถุประสงค์ของการวิจัยและข้อค้นพบมีความตรง (Validity) มากขึ้น เพราะเป็นการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยอยู่บนพื้นฐานที่กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้

1.2 ทำให้สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ในบริบทต่างๆ ได้เพราะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับบริบทต่างๆ

1.3 ทำให้เกิดความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นระหว่างนักวิจัยและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ผู้มีส่วนร่วมหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจะมีบทบาทเป็นผู้กระทำ ดำเนินการหรือมีบทบาทในชุมชน สมาชิกร่วมกับนักวิจัยแทนที่จะเป็นสิ่งที่ถูกศึกษา (Object) (Whyte et al., 1991: 19-55) นักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมใน

กระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ ตั้งแต่การกำหนดประเด็นที่ดำเนินการแก้ไขปรับปรุง และ/หรือสร้างขึ้นมาใหม่ การวางแผนปฏิบัติ (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Act) การตรวจสอบหรือประเมินผลการปฏิบัติ (Observe) และการนำผลการตรวจสอบหรือประเมินไปปรับปรุง (Reflect) จะทำให้สามารถแก้ปัญหาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และในสถานศึกษานั้นๆ ได้ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของทุกฝ่าย การจูงใจให้ทุกฝ่ายร่วมมือกัน ก็เป็นสิ่งสำคัญต้องอาศัยปัจจัยจูงใจให้เกิดความพอใจในการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ

1.4 การเน้นให้ผู้มีส่วนร่วมเห็นสิ่งจูงใจในทางบวก ซึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจและความพึงพอใจที่จะทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ การรับรู้ผลงานและการมีส่วนร่วม ซึ่งทฤษฎีสององค์ประกอบของ Herberg และคณะ (1993) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่จูงใจให้คนรักงานเป็นการสร้างความพึงพอใจให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5 ประการ ได้แก่

1.4.1 ความสำเร็จในการทำงานของบุคคล (achievement) ผู้วิจัยได้โน้มน้าวให้ผู้มีส่วนร่วมเห็นความสำคัญของ

การทำงาน มองภาพความสำเร็จในอนาคต และสะท้อนผลความสำเร็จในการปฏิบัติงานทุกครั้ง ซึ่งการที่บุคคลสามารถทำงานประสบความสำเร็จ แก้ปัญหาและป้องกันปัญหาได้ จะรู้สึกพอใจ ปลาบปลื้มในความสำเร็จนั้นๆ เป็นอย่างยิ่ง

1.4.2 การได้รับการยอมรับนับถือ (recognition) ผู้วิจัยได้สร้างบรรยากาศให้เกิดการยอมรับนับถือกันในฝ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน ซึ่งการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันของทีมงานมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดพลังและความร่วมมือในการทำงาน

1.4.3 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ (the work itself) ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการในระบบซึ่งเป็นงานที่ชัดเจน ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติได้ และเป็นงานที่น่าสนใจต้องอาศัยการระดมความคิดจากทุกฝ่าย เพราะมีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือพัฒนาผู้เรียน ทำให้ผู้ร่วมวิจัยรู้สึกมีแรงจูงใจที่ต้องทำงานให้สำเร็จ

1.4.4 ความรับผิดชอบ (responsibility) ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ โดยมีอำนาจรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ ซึ่งในระบบก็ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ทุกฝ่ายได้รับผิดชอบอย่าง

ชัดเจน ทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกว่ามีบทบาท มีความสำคัญในการปฏิบัติงาน

1.4.5 ความก้าวหน้า (advancement) ได้มีการรายงานความก้าวหน้าของแต่ละฝ่ายร่วมกันเสมอตาม แผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ ทำให้ทุกฝ่าย เห็นความก้าวหน้าในการทำงาน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เน้นให้ผู้เกี่ยวข้องได้วิเคราะห์และเห็น ความสำคัญของความก้าวหน้าทั้งในด้านดูแล ความประพฤตินักเรียน การจัดการเรียนรู้ของ ครู การพัฒนาโรงเรียน นอกจากนี้ ผลงานที่เกิดขึ้น ยังเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพครูและ ผู้บริหารอีกด้วย ส่วนในด้านผู้ปกครองและ นักเรียนนั้นได้เน้นให้เห็นถึงความก้าวหน้า ในอนาคตทางการศึกษาของบุตรหลานของผู้ ปกครอง ซึ่งการได้เห็นความก้าวหน้าจะเป็น แรงจูงใจที่สำคัญประการหนึ่งในการปฏิบัติงาน ของทุกฝ่าย

2. ปัจจัยที่สนับสนุนในการ พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่มี ส่วนสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนากระบวนการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ ผู้บริหารต้องเป็น ผู้ที่เห็นความสำคัญ ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน ในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโรงเรียน และเนื่อง จากระยะแรกของการ

ดำเนินการจะพบว่า ผู้เกี่ยวข้องที่เป็นคณะ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครอง ไม่กล้าแสดงออก จึงต้องมีการเสริมแรงในการแสดงความคิดเห็น ผู้นำ การเปลี่ยนแปลงควรมีบทบาท ดังนี้

2.1 บทบาทในฐานะผู้ให้คำปรึกษา หรือที่เน้นกระบวนการประเมินเชิง ปฏิบัติการโดยไม่เป็นผู้ตัดสินใจ

2.2 บทบาทในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการสนทนา การเจรจาต่อรอง การหาฉันทามติและอำนวยความสะดวกในการพัฒนาส่วนบุคคล

2.3 บทบาทในฐานะผู้พัฒนาการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายจากกลุ่ม ต่างๆ และสรุปข้อมูลเป็นเป้าหมายร่วมกัน เป้าหมายเฉพาะบุคคลและเป้าหมายขัดแย้ง

2.4 บทบาทในฐานะผู้ที่ทบทวน สิ่งที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

2.5 บทบาทในฐานะผู้มีส่วนร่วมในงานประเมินโดยมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และ เข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นในการประเมิน

2.6 บทบาทในฐานะผู้นำแนวทางตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผน การเตรียมและพัฒนา โครงการและเทคโนโลยีและให้ทิศทางและ พัฒนาความไว้วางใจ กระตุ้นการสะท้อนกลับ ของตนเองและการคิดเกี่ยวกับบริบท เพื่อเพิ่ม

ความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้วสามารถให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการดำเนินการพัฒนาระบบควรดำเนินการเป็นวงจรการปฏิบัติการเพื่อที่จะได้ทราบจุดบกพร่องและจุดที่ควรจะพัฒนาในการดำเนินการรอบต่อไป

1.2 ในการนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้นั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเห็นความสำคัญ และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนโดยอาจมีการประชุมชี้แจงผู้ปกครองและนักเรียน ส่วนครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้สามารถดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้นั้นต้องทำความเข้าใจและอาศัยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึง

จะประสบผลสำเร็จ ดังนั้นการคัดเลือกคณะกรรมการระบบฯ จึงต้องคัดเลือกจากผู้ที่มีสนใจ สมัครใจ ยินดีให้ความร่วมมือและเป็นตัวแทนกลุ่มได้เป็นอย่างดี

1.4 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้นผู้บริหารควรเห็นความสำคัญและเป็นผู้ดำเนินการนำระบบไปใช้เพื่อที่จะขับเคลื่อนให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ในการใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะทำให้สามารถแก้ปัญหาได้จากการใช้วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1.6 ในการนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ ควรมีคู่มือการดำเนินการระบบให้ผู้เกี่ยวข้อง และกำหนดบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการใช้ระบบให้ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ได้ทดลองใช้กับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จึงควรมีการศึกษาวิจัยกับโรงเรียนที่มีขนาด
อื่นๆ และสังกัดอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบกับผล
การวิจัยในครั้งนี้

ในกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัย

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามามีส่วน

ขยายไปสู่ระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่การ
ศึกษา และระดับชาติ

References

- Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2005). **A Study of the state of Student Counseling System in basics Education School**. Bangkok: Printing Federation of Agricultural Cooperatives of Thailand. Office of the National Education Commission. Office of the Prime Minister. (2002). National Education Act, B.E. 2542 (1999) as amended by Act (No.2), B.E. 2545 (2002). Bangkok: Prigwan graphics.
- Mental Health, Department. (2001). **Teachers Manual of the Student Counseling System**. Bangkok: Uranus Image Group.
- Mental Health, Department. (2003). **Teachers Manual of the Student Counseling System (Grade 1-6)**. Bangkok: The WVO Office of Printing Mill
- Sirichai Kanchanawasee. (2002). **Theoretical evaluation.3rd edition**. Bangkok Chulalongkorn University Press,
- The Subcommittee on Education Reform. (2000). **Education Reform**. Bangkok: Kurusapa Ladprao Printing Press.

